

Kramerius 5

Digital library

Terms of use

The library provides access to digitalized documents only for non-commercial, scientific and education purposes. Some of documents are subject to copyright. Using digital library and generating digitized copy of the document, the user agrees to comply these terms of use which must be included in each copy. Any further copying material from digital libraries is not possible without any written permission of the library.

Main title: **Ku břehům Adrie**

Author: **Jan Třeštík**

Vydavatel: **J. Otto**

Vydáváno v letech: **1897**

Pages: **[1], 56, 63, [71], 74, 77, 78, 80, 81, 82, 85, 86, 88, 89, 93, 94, 95, 96, 99, [143]**

Ku břehům Adrie.

OD SARAJEVA DO DUBROVNÍKU.

I. SARAJEVO. * II. KRAJEM BOGOMILŮ. * III. MOSTAR.
IV. NA DOLNÍ NERETVĚ. * V. DUBROVNÍK.

Líčí

JAN TŘEŠTÍK.

S ilustracemi dle fotografií a kreseb K. LIEBSCHERA, L. KUBY a FR. TOPIČE.

TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.

1897.

v levo příkré stráně pnou se až do oblak. Obdivuhodné skalní zářezy, vysoko na svahu horském pro dráhu projektované, střídají se tu s častými tunely, povznášejíce nemálo malebnost tratě. Míjíme osadu Sunji, stále a stále sjíždíme kol pěnících se kaskád bystřin a vesele, beze strachu, ponořeni v otevřenou knihu nespočetných krás přírody, přelétáme železný most, odvážně nad divoce romantickou roklí Luka rozepnutý. Opětne novými tunely a soutěskami až do stanice Brdjanské, odkud skýtá se rozkošný rozhled na okolní skupiny horské.

Za Brdjany probíhá dráha mírným plateau, pod níž v hlubokém údolí říčky Pravosnice vede silnice, spojující Mostar se Sarajevem. Zde otevírá se nám v dáli jedna z nejskvostnějších krajinných scenerií. Kolkolem hluboká, rozervaná údolí, nad nimi zvedají se zelené svahy pohorí v malebné formaci a v dáli, až těsně k jasnému blankytu se pnoucí, kyne slnivě bílým sněhem pokrytý hřbet mohutné Prenjské planiny. Na stanici Pod-Orasacem počíná trať se strany hercegovské směrem k Ivanu, významávající se značným 30‰, na mnohých místech až 60‰ stoupáním. Údolí Treščanice poznenáhla otvírá se k Neretvě, brzy vyniká za záhybem v pravo výšina Vrabac, bujně zelení obrostlá. Tak dospíváme hluboké kotliny, oživené klikatým proudem Neretvy, na jejíž březích rozloženo město Konjice.

Přivětivá, povýšená poloha nádraží umožňuje nám volný pohled na celé město, jehož jméno nemalý má význam v dějinách bosenských. Výborná kuchyně nádražní restaurace, vykazující vždy znamenitě upravené pstruhy, na které Neretva v těchto místech je přebohatou, delší zastávka vlaku i malebnost celého okolí vábí nás k použití všech těchto předností.

Neretva v konjickém údolí nese mělkým, šterkem bohatě zanešeným korytem čisté vlny své tak volně, že v letních měsících lze ji na mnohých místech i přebrodit. Vzdor tomu spojuje oba břehy pěkný kamenný most, jehož původ připisuje křesťanské obyva-

znání patarenské. Krátce před rakouskou okupací přestoupila ve vsi Dobočanech u Konjice poslední bogomilská rodina Heležů na víru mohamedánskou.

V pohnutém roce 1878, kdy rakouské pluky vtrhly do Bosny, zažila v Konjici hroznou noc kolonie rakouských občanů, jež s generálním konsulem Vlasicem opustila vzbouřené Sarajevo. Na cestě své do Metković zaskočena tu silným davem tureckých povstalců, kteří neúprosně veškeré uprchlíky povraždit hodlali. Malý ochranný průvod, jaký jim Hadži Loja velkomyslně povolil, dle vypravování účastníka, krajana Ed. Pleyela, t. č. majetníka moderně zařízené lékárny »u císaře Rakouského« v Sarajevu, nikterak by byl nestačil k zamezení krvavých úmyslů zdivočelé turecké čeládky. Jednak tučná úplata rakouskými dukáty se strany konsulovy, jednak i osobní hrdinství velitele průvodu serdara Derviš agy, jenž prohlásil, že jen přes jeho mrtvolu najdou vzbouření souvěrci volnou cestu k chráněným Rakušanům, umožnily uprchlíkům následujícího dne opět další pouť na Metkoviće, jichž přes Mostar šťastně, ač po mnohých svízelných a úzkostech v plném počtu dosáhli.

Celé okolí Konjice oplývá divokou krásou přírodní. Jedním z nejpůsobnějších a nejvděčnějších výletů jest onen na »boračko jezero«, čili jak lid zkráceně »na jezero« říká. Sjízdou cestou, neustále malebnou krajinou vedoucí, dospíváme tohoto čarokrásného mořského oka bosenského. Tmavozelená hladina jeho ukrývá se do klína horských skupin: Jeloviný, Tranjiny, Oštry a Košutice, jež křovinami porostlé paty své v zrcadlo jezerní stápejí. Tak velice připomíná »boračko jezero« polohou svou naše poetické, ač rozlohou menší Černé jezero na Šumavě! Jako ku každému vynikajícímu místu v zemi, tak i ku jezeru tomuto pojí se různé pověsti lidové. Mezi pravoslavným obyvatelstvem rozšířena pověst, že sv. Sáva kdys na pouti své byl od okolního obyvatelstva nevlídně přijat a za trest přeměnil celé okolí v jezero.

III.

MOSTAR.

To byly dojmy, s jakými po řadě let opětně jsem vstupoval do ulic mostarských. Malebný, orientální obraz Mostaru ve své výraznosti od doby té se ani valně nepozměnil. Opravdu, vše pohlíží mi vstříc s jakousi důvěrností. V rozsáhlých zahradách, jež tak bohatě zdobí Predhumlje a na volných sadech, které k severní části města těsně se přimykají, v přepychu bují a kvete jižní rostlinstvo v tak utěšené míře, jako ondy. Holé pak stráně okolních hor v úžlabinách svých dosud hostí celé chumáče šalvěje i keřovité skupiny vonné rozmariny. A přec, vzdor této zdánlivé vnější stabilnosti, učinil Mostar pokrok neobyčejný v národohospodářském i kulturním ohledu. Obyvatelstvo rozmnožilo se od r. 1885 více než o třetinu a dřívější nedůvěra i zimniční nepokoj ustoupily společenskému klidu a pozvolné důvěře v nová zřízení, z nichž průmyslový i obchodní rozvoj v míře plné kořistí.

Jest den sváteční. Na čistém sokaku,*) nočním deštěm do běla opraném, míjíte statné postavy Hercegovců, jež pružným držením těla i hrdým výrazem tváře valně od typu bosenského se liší. Již povaha půdy po staletí valně přispěla ku zvláštnímu vývoji povahy Hercegovců. Mohutné rozeklaniny krasového pohorí, jež kolkolem holá temena svá k blankytu pne, vychovaly pravý tento horský kmen národní a vtiskly v rázovitou jeho povahu veškery své přednosti i vady. S jedné strany odsouzen z chudé země bídnou skývu otrubnatého chleba pracně vydobývati a oproti dravé zvěři i rodný krb i chudý majetek chrániti, s druhé strany při zdeptané svobodě za víru nepřetržitě se zbraní v ruce válčiti s bezohledným Turčínem — tak vyvíjel se Hercegovce po staletí v nezdolném boji s divokou přírodou a víry odpůrcem. Také půvabný národní kroj, na jehož čistotu a úpravu Hercegovce, hlavně v dny sváteční, až dětinsky je pečlivým, nemálo zvyšuje rázovitost lidu tohoto.

*) Turecky ulice.

Mostar.

geografa Hadži Chalfy náležité vysvětlení o vzniku mostu tohoto. Píšeť dotyčný spisovatel následovně:

»V Mostaru se nalézá znamenitý, z jednoho oblouku roz-pnutý most, v roce 974 postavený. Póněvadž nejvíce zahrad na druhé straně od města, v údolí potoku Radobolje leží, tu mohlo

se tam dojíti pouze po dřevěném mostě, který na řetězech visel a nemaje žádných pilířů, tak se houpal, že jen se smrtelnými úzkostmi se přešel. Po dobytí země prosili obyvatelé sultána Sulejmana, aby jim dal vystavěti most kamenný. Sulejman vyslal stavitele Sinana — největšího to tureckého architekta všech časů — který podal dobrozdání, že nemožno zde nějaký most zbudovati. I upuštěno od toho. Později ale zaručil se jakýs dovedný mistr truhlářský v městě postaviti most a také jej provedl. Týž má jeden oblouk, jehož průměr 150 loktů měří; podivuhodný to čin, který všechny stavitele světa v obdiv uvedl. Zdivo, na němž oblouk spočívá, má v šířce skoro 8 loktů. — Potud Hadži Chalfa.

Pravoslavné podání lidové o původu mostu tohoto pojí opět ku zbudování jeho pověst o tak zvané stavební oběti. Dovedný stavební mistr Rade, od Turků vězněný, vykoupil prý si svobodu slibem, že postaví žádaný most. Dílo to však nechtělo se mu vzdor všemu úsilí dařiti, až na radu ochranné víly z vrchu Veleže zazdil milující párek do základů mostních. Podobnými stavebními obětmi, tu nevinnou dívkou, onde děckem, na mnoze i milujícím párkem, jež stavitelé k udobření ochranných vil obětovati musili, obmyslil lid ve svých pověstech každou vynikající stavbu v zemi.

Celé okolí starého mostu, hlavně zajímavý pohled z dola od břehů Neretvy, působí mohutným kouzlem krajinářské scenerie. Pochopitelno tudíž, že pravoslavný a katolický Hercegovce, neb i Mohamedán, pokud v minulých dobách k cizinci o Mostaru se rozhovořili, vždy k nejpřednějším ozdobám jeho starý most s oprávněnou pýchou uvedli. Tak i turecký básník Derviš paša, rodák mostarský, jenž v r. 1595 byl vezírem bosenským, ve vzpomínkách svých hyperbolicky opěvá Mostar následovně:*)

„Krásu Mostaru, jež rovné nemá, ni pérem nelze popsati!
Ó srdce! nediv se, když ti Mostar učaroval! V celém světě, vy-

*) Z „Nady“, ročník I. číslo 10., volně podáno.

jímaje rajske oblasti, nenalézám tak vonný vzduch, který prsa šíří, a takovou vodu, jež život prodlužuje. Kdo Mostar prohlíží, ten každým okamžikem k opětnému žití se probouzí. Každý kout Mostaru srdce novou radostí naplňuje. Svými vodami a svým ovocným stromovým pouze s Anatolií se měřiti může. Každá zahrádka zde je sadem edenu. Mostarský most se svými dvěma věžemi roven klenbě nebeské, po níž hvězdy putují. Však ani klenutí nebes nelze s ním porovnat, neboť i jeho velikost překonána obdivuhodností oblouku mostního. A kdybys celý svět sešel, nenajdeš nikde podobný život jako zde, v dílně všech věd a umění. Jako kdysi i nyní vycházejí z Mostaru hrdinové meče i péra. Předě mnou musí zmlknouti indiští papouškové, neboť já jsem slavík, jenž krásu Mostaru opěvá.*

Zvláštním kouzlem působí opravdu pohled na toto město. Na 30 minaretů vypíná se nad skupinami vesměs kamenných kučí a mnohá ta štíhlá věžička náleží k džamii, svou stavbou i výzdobou pověstné, jako na př. ona Karagjoz džamija. Zabloudíte-li na pouti své městem do nádvoří některé mešity, najdete tu zátiší, jež obestřeno je pravou orientální zádumčivostí. Ve středu avlije*) z vodu-vodu hrká a šplouchá voda do nádržky, nad níž košatá velkolistá lípa se sklání, a kolem husté cypřiše svou sytou zelení oku lahodí. Pohleděte dále na skupinu pravověrných moslemínů, kteří bez ohledu na vaši přítomnost vrhají se v předsíni modlitebny na kolena, ruce vzpínají a u fanatickém zápalu mezi modlitbou nescíslněkrátě dle předpisu čelem svým země se dotýkají. A kolem ticho vládne, rušené pouze šploucháním vody do basinu aneb cvrlikáním ptáka, ve větvi stromu usedlého. Toť obraz nevy-stihlého půvabu idylického, jaký pouze Orient před očima vznětlivého severana vyvolati dovede.

*) Turecky nádvoří.

Motiv z Mostaru.

Pravým přepychem přírody slyne čtvrť Zahumlje svými zahradami, jež nejbujnější flóra nádherně vyzdobuje. Od starého mostu sem také nedaleko. Bašča za baščou*) řadí se tu podle sebe, a přes ploty jejich i nízké zdívo rozkládají větve své mohutné smokvoně, stromy morušové i ořechy. Mezi sytou zelení

*) Zahrada.

Jan Třástík: Ku břehům Adrie.

touto stkví se v rudém rouše svých překrásných květů v nach oděná jabloň granátová. V zahradách zámožnějších občanů — najmě begů, všechny cesty vroubeny jsou vysokými keři skvostných druhů růží, zvláště zamilované květiny mohamedánů zdejších.

Veřejná zahrada kraje mostarského, jež v těchto místech vládou založena a co vzorný podnik podporována za účelem zušlechtění zdejšího květinářství a zelinářství, podává také pěkný důkaz snaživosti v tomto směru.

Sotva vybavíme se z tohoto ovzduší vůně, vítá nás za vysokou zdí nový katolický chrám s rozlehlým františkánským klášterem. Celkový ráz stavby je basilika, již zdobí detaily v korintském slohu provedené. Budova tato pojí v sobě zajímavý list z dějin utrpení mostarské katolické obce a podává spolu jasný důkaz o krásném heslu, dle něhož: »vůli dobré, tužbě ušlechtilé, rádo dává nebe dojít cíle!« —

Rok dokončení chrámu udán je nápisem nad hlavním portálem: »Bohu, všemocnému tvůrci, sv. Petru a sv. Pavlu kostel tento zasvěcen. Dobrotivý císař v Cařihradu přispěl k jeho zbudování klidným místem a nad to padesáti sáčky.*) Chudý národ snesl malou pomoc; veškeré druhé, značné náklady poskytl cizina snahou bratří Františkánů a jejich biskupské hlavy. Léta Páně 1866 7. března.« —

O zajímavém povstání této stavby vypráví poutavě dr. Hoernes ve svém spisu »Dinarische Wanderungen« následovně: Až do let padesátých našeho století nesměl katolický vikář za Hercegovinu do Mostaru ani vkročiti. Pouze přestrojen a pod ochranou temnoty noční a s nasazením vlastního života tajně vcházel občas do města, aby tu věřícím poskytnul různá dobrodiní víry. V letech čtyřicátých stal se hercegovským vikářem Rafael Barišić, muž

*) Roz. piastrů. Jeden sáček piastrů = 50 zl. r. m.

po ruce měli. Stavba dokončena byla r. 1852 a v témž roce předsídlil vikář do Mostaru. Význam tohoto kroku pro katolickou obec mostarskou byl ihned znatelný. Před r. 1852 sídlilo v Mostaru sotva 120 katolických rodin, které náležely k třídě chudých sluhů a řemeslníků, z nichž ani jeden nevládnul sebe menším dučanem

Ženský typ ve střední Hercegovině.

v bazaru. Již r. 1867 obnášel počet katolických rodin mostarských 398 s 1715 dušemi a ty rozmnožily se brzo tak rapidně, že pro ně nová škola se zříditi musila.

Záhy také byla kaple, jež při biskupství se nalézala, skrovnou pro obec a stavba většího katolického kostela jevila se více než žádoucí. Mezi tím svržen byl s vezírství pověstný Ali paša Rizvanbegović Stolačský, jenž v letech 1832—1849 v Hercegovině

takořka neobmezeně vládnul a diplomatickému zakročování sousedního Rakouska ve prospěch katolíků jakž takž byl přístupným. Tureckou úskočností obelstěn, zajat při hostině v Mostaru a z návodu Omera paše úkladně zastřelen, dle jiných otráven. Však biskupu Barišići podařilo se získati také přízeň Omerovu, jenž po pádu Ali paše Rizvanbegoviće, co generál císařského vojska, v Mostaru vládnul. Na jeho přímlovu docílil v Cařihradu nejen povolení ku stavbě kostela, nýbrž i také poukaz na vydání příhodného staveniště a dar padesáti sáčků piasrů od samotného sultána.

Podobně i této stavbě překážela nepřízeň mohamedánců mostarských, kteří nechtěli povolit, aby potřebný kámen v městském obvodu aneb i poblíž Mostaru se lámal. Na jedenácti různých místech daleko od města musely se lomy otevřít a tím stavba nemálo se zdražila. Dělníci byli rození Hercegovci, po nejvíce z Popovapolje, a stavbyvedoucím po šest roků Petr Bakula, rodák mostarský, který na cestách svých po západních zemích ve stavitelství jistých dovedností získal. Barišić nedočkal se dokončení svého díla, které se ale zdařilo a dnes hlásá vděčně neohroženost svého původce.

Až do dnes volí se správce mostarsko-duvanjské biskupie katolické z řádu františkánského. Nynějším biskupem je Pascal Buconjić, rytíř řádu Františka Josefa s hvězdou. Katolíků dle sčítání z roku 1895 žije v městě Mostaru 3353 duší, v celém pak okresu mostarském dle téhož výkazu 28.409 duší.

V okolí nádražním rozvinul se Mostar způsobem západoevropským. Po krásném mostu Františka Josefa, jenž imponantně na vysokých pilířích přes Neretvu se pne, vejdemo od nádraží do širokých ulic, jež zdobeny jsou novostavbami. Nádherný hôtel »Narenta«, s rozkošně založenou restaurační zahradou, vyhovující sebe přísnějším požadavkům touristy, stojí těsně na břehu Neretvy, nedaleko nádraží. Krajský úřad, v posledních letech vystavený,

opravdovým je palácem, a přívětivě zamlouvá se také vakufní budova, v maurickém slohu provedená. Postupující vyšší gymnasium (nyní V. třída), obchodní škola, vyšší dívčí škola a veřejná škola národní, vesměs v krásných budovách umístěné, podávají neklamného důkazu, že o rozvoj osvěty v hlavním městě skalné Hercegoviny také dosti štědře je postaráno.

Jako dosud po celé Bosně a Hercegovině, i v Mostaru nalézáme ještě soukromé školy národní, roztríděné dle víry. Zemskou vládou zařízeny sice veřejné čtyřtřídní školy obecné, jež přístupny jsou mládeži všech vyznání v zemi, při čemž šetří se ovšem náležitě zájmů jednotlivých vyznání při vyučování náboženství. Kromě toho ale vydržují si obyčejně ve větších městech katolíci (Františkáni a školské sestry) i pravoslavní ještě svoje ústavy soukromé. V Mostaru nalézá se taková pravoslavná škola národní při rozsáhlém srbském chrámu, jenž v byzantinském slohu je zbudován. Kostel stojí na příkré výšině, odkud krásná vyhlídka na celé takořka město se otvírá. Výzdoba chrámu je dle způsobu pravoslavných chrámů, až na ikonostas, t. j. čelní obrazovou stěnu, zcela jednoduchá. Za to velkolepým dojmem působí mohutné rozpnutí klenby, opírající se o hlavice sloupové, jež vynikají dovedně provedenými architektonickými okrasami. Návštěva chrámu přivedla mi milé překvapující setkání s nynějším metropolitou hercegovsko-záchlumským, Serafinem Perovićem, který v letech osmdesátých⁹ byl ještě igumenem kláštera Žito-mišliće na Neretvě.

Výlety z Mostaru lze s nejlepším úspěchem konati buď ve směru severním neb jižním. Vděčná vycházka jest k pramenům Radobolje, as hodinu cesty vzdáleným, odkud zásobován je Mostar výbornou pitnou vodou, která již od Turků pro vodovod byla upotřebena. Druhý výlet směřuje od nádraží krásným Stefaniným stromořadím k tak zvanému Mostarskému blatu. Toto jest jezero as 30 čtv. kilom. rozsahu a na rozdíl od názvu svého,

rovno alpským jezerům, chová po celý rok čistou, průzračnou vodu. Okolí jezera jest výhradně katolíky obydleno.

Volíme-li výlet jižním směrem, kolem tabákové továrny a ležení barákového, mineme na pokraji rozsáhlého Bišće-polje, podle silnice na Blagaj vedoucí, rozkošně položenou vinařskou a ovocnickou pokusnou stanici zemskou. Ústav tento zaujímá na 40 hektarů osázené půdy a vyniká v každém ohledu moderním zařízením. Mostarské okolí pověstné jest svými výbornými druhy vín, která v poslední době utěšenému vývozu se těší.

Před čaršii v Mostaru.

machu. Na čiré hladině toku mrskají sebou švižní pstruzi a ožívají tak skalní tuto síň, jejíž klid ruší jen šplounání vody.

O původu zřídla tohoto jsou různé domněnky. Dle jedné tvoří prý prameny Buny pokračování říčky Zalomsky, která ztrácí se beze stopy v ponoru blíže Ljuboviće, na pokraji nevesiňského pole. Pověst vypravuje, že jistý pastvec nevesiňský, syn mlynáře z Blagaje, vhodil do proudu hůl svoji, kterou otec druhého dne našel blíže mlýna na vlnách Buny. Úkazu toho prý využítkovali oba v nepoctivém úmyslu. Syn zabil každého dne ze stáda mu svěřeného po jedné ovci, a tuto večerem vhodil do ponoru. Mlynář pak následujícího jitra vždy uzmutou ovci z Buny vylovil. Ztrátu zvířat vysvětloval pastvec častými návštěvami hladových vlků. Aga, jemuž stádo náleželo, nedůvěřoval ale brzy těmto povídkám, dal hochu pozorovati a při skutku krutě jej potrestal. Druhého dne na to s hrůzou vylovil mlynář blagajský, na místo očekávané ovce, bezhlavou mrtvolu svého syna.

Jinou zajímavost těchto míst tvoří těsně u zřídla stojící domek. Tento chová v nitru hroby mohamedánského světce a jeho sluhy, ku kterým okolní ctitelé islamu časté poutě podnikají. Vnitřek jest jednoduchý a rakve samy pokryty jsou koberci. Hlídač náhrobků těchto vypravuje turistům s výrazem oddaného přesvědčení, že každého večera staví podle turbé (náhrobku) světceva džbán s vodou a utěrák, který druhého dne bývá zavlhlý a v nádobě vždy do polovice vody schází, neboť světec prý dosud vykonává každé noci předepsané modlitby i s rituálním omýváním končetin. O bohabojném jeho působení však opačné svědectví podává řádný buzduhan, středověkého zbojníka hodný, který co reliquie na stěně visí a kterým, dle doznání strážcova, zesnulý v náboženské horlivosti mnohého křesťana se světa sprovodil.

Zříceniny Stijepan-gradu, o jehož významu dějinném mezi lidem hercegovským mnohá tak struna gušlarova se rozzvučí, stojí na těžko přístupném návrší, ve výši 600 metrů nad rovinou,

kterou ovládá. Zde bylo poslední sídlo samostatných zemských knížat a k tomuto památníku staré slávy domorodých vládců pojí se snad dějinná vzpomínka císaře Konstantina, o hradu Bonu v zemi Chlumské. Jako u všech vynikajících míst na slovanském

Šarićova džamie v Cernici (Mostar).

Jihu, křižují se zkazky dějinné i zde s nesčíslnými pověstmi, jež lid ve své obrazotvornosti buď prosou neb v různých národních písních vytvořil.

Zřícenina tvoří nepravidelný čtverhran, obehnaný zdívm, cimbuřím zdobeným; celek pak ovládaly tři věže. V hradu tomto

obléhal pro nesváry rodinné vyloučený Achmed Hercegovíc,*) syn posledního vévody Záchlumskeho Štěpána Kosačy, co vzbouřenec a pozdější odpadlík, vlastního otce svého. Episoda ona vyznačena je v staré bosančině nápisem na kamenech v nádvoří ruiny dosud se nalézajících.

To počátek byl náběhů tureckých na neodvislou dosud volnost Záchlumska, které po úmrtí vévody Štěpána v roce 1466 zcela octlo se pod panstvím půlměsíce. Však ty skály kolkolem vlévaly statečnému lidu po staletí v srdce mužná i v mysl orlí zoufalý odpor proti surové nadvládě fanatického jinověrce, a krvavá povstání dovedla často upoutati pozornost celé Evropy ku hrdinným bojovníkům »za svatý kříž a svobodu zlatou«.

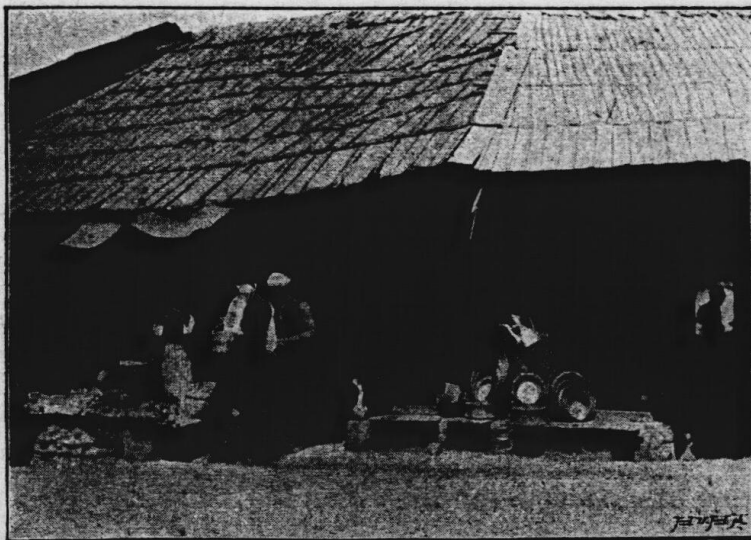
Turecko mělo po celé věky opravdový kříž s junáckým obyvatelstvem Hercegoviny. Každé nové nařízení vládní, každé snad vymáhání daní dělo se za pomoci vojska a přivodilo nejednu krvavou srážku s lidem. Tím vysvětluje se jednání prvního zástupce Turecka na kongresu berlínském, Mehmeda Aliho, který ku navržené okupaci rakouské přemlouval**) nerozhodné ještě zástupce ostatních mocností s tou poznámkou, »že se nikdy Rakušanům nepodaří něco provést z tak nevázaného a fanatického lidu, jakým se dosud Hercegovci byli prokázali«.

Od dnů těch mnoho se změnilo. Na zříceninách rozpadlé státní moci turecké v Bosně a v Hercegovině, pod mocnou ochranou říše naší, uveden nový řád v zem, která stále k utěšenému rozkvětu socialnímu a národohospodářskému se probouzí. Ku pravému seznání národnostních poměrů v krajinách těchto však nestačí letmo zachycený jen dojem, aniž jednostranně líčené

*) Achmed Hercegovíc zanevřel na otce pro náklonnost ku své maceše, přešel pak na víru mohamedánskou a stav se zetěm sultánovým, povýšen za vezíra Rumelie.

**) Dle protokolů berlínského kongresu z roku 1878.

zjevy společenské odhalí cizinci pravý stav země, která po staletí nalézala se ve víru pronikavých socialních zvláštností, náboženských sporů a národnostních třenic, jichž právě my Češi, co slovanští bratři, povždy z té duše jsme želeli a kterých dosud úplně pochopiti nemůžeme.

Před dučanem v čaršii mostarské.

Scena z pobřeží dalmatského.

Z Mostaru podél Neretvy a na Metkoviće dále k břehům Adrie použil jsem vítané společnosti sarajevského spolku pěveckého, jenž podnikal právě výlet do staroslavného Dubrovníku.

Bylo záhy z rána. Mostar v těsném objetí horských velikánů dřímal ještě libý sen. Nad sivou obrubou Veleš-planiny ohlašují se rudou záplavou prvé paprsky sluneční. V pravo vypíná se až do oblak velebný Veleš, z jehož boků melancholicky válejí se do roviny chumáče plavé mlhy, v levo skalný Hum, jakoby ve spánku ponořen, a v zad strnulé sněžné temeno Rašky gory hýčkají ještě ve svém klínu tuto »hvězdu měst hercegovských«.

Ulicí projde zřídka domorodec, nejvýše mohamedánec, jenž z blízké cisterny v plechové nádobě odnáší si vodu ku prvnímu rituálnímu omývání náboženskému.

Zvláštní vlak na Metkoviće vypravený s jásavým hvizdem vynesl nás z ovzduší nádražního. Již spějeme kol úbočí Humu a kocháme se chvíli krásným obrazem, jaký poskytuje čerivá Neretva, deroucí se hlubokou roklí pod námi. Naproti, přes řeku, jako v rozespalosti ještě, přívětivě kyne na rozloučenou táhlý Podveleš bohatými sady ovocnými a vinohrady. Potom po roz-

OBSAH.

I. SARAJEVO	5
II. KRAJEM BOGOMILŮ	45
III. MOSTAR	71
IV. NA DOLNÍ NERETVĚ	97
V. DUBROVNIK	115
